

SOPIMUSOIKEUS I

Mika Hemmo

Copyright © 2026 Alma Media Finland Oy ja Mika Hemmo
Yhteistyössä Juristiliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4933-8

ISBN 978-952-14-4934-5 (verkkokirja)

Kansi: Aste Helsinki Oy, Timo Martikainen

Taitto: Aste Helsinki Oy, Outi Pallari

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2026

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

Alkusanat

Teos on sen aikaisempien versioiden tavoin tarkoitettu Suomen sopimusoikeutta käsitteleväksi yleisteokseksi, jossa pyritään esittämään sopimusoikeudellisten ilmiöiden systematiikka, alan yleiset periaatteet ja keskeinen normisto. Sopimusoikeuden kehitys tapahtuu etenkin kolmella tavalla, joita ovat prejudikatuuri, lainsäädäntötoimet etenkin kuluttajansuojan alueella ja sopimuskäytännöt. Kaikkia näitä näkökulmia pyritään ottamaan huomioon. Tarkastelun päälinja on yleistä sopimusoikeudellista painottava, mutta myös sopimustyyppikohtaisia ja muita erityissääntelyn alaan kuuluvia tilanteita käsitellään monin kohdin.

Kiitän professori Olli Norrosta ja professori Ville Pönkää eräitä teoksen jaksoja koskevista kommentteista. Samoin kiitän kustannustoimittaja Harri Korkeamäkeä erittäin huolellisesta työstä.

Helsingissä, maaliskuussa 2026

Mika Hemmo

Sisälllys pääpiirteittäin

SOPIMUSOIKEUS I

1	JOHDATUS SOPIMUSOIKEUTEEN	1
2	NÄKÖKULMIA SOPIMUSOIKEUDELLISIIN TEORIOIHIN	13
3	SOPIMUSOIKEUDELLISET OIKEUSLÄHTEET JA ARGUMENTAATIO	61
4	SOPIMUSVAPAAUS	103
5	OIKEUSTOIMILAIN SOPIMUSMEKANISMI JA MUUT SOPIMUKSENTEKOTAVAT	135
6	VAKIOSOPIMUKSET	207
7	MUOTOVAATIMUKSET	245
8	SOPIMUKSEN VALMISTELUUN LIITTYVÄ VASTUU	295
9	VAHVISTUSILMOITUS, ESISOPIMUS, PUITESOPIMUS, KÄSIRAHA, LETTER OF INTENT JA MUITA SOPIMUSINSTRUMENTTEJA	357
10	TIEDONANTOVELVOLLISUUS JA VASTUU ANNETUISTA TIEDOISTA	395
11	PÄTEMÄTTÖMYYDEN OIKEUSVAIKUTUKSET JA PÄTEMÄTTÖMYYTEEN VETOAMINEN	435
12	SOPIMUSPUOLEN HENKILÖÖN LIITTYVÄT PÄTEMÄTTÖMYYSPERUSTEET	477
13	VÄÄRINKÄYTÖSPERUSTEET	501
14	EREHDYKSET JA EDELLYTYSTEN VIRHEELLISYYS	549

15	ERITYISLAINSÄÄDÄNNÖSTÄ SEURAAVA PÄTEMÄTTÖMYYS - ESIMERKKEINÄ KILPAILU-, YHTIÖ-, INSOLVENSSI- JA AVIOLIITTOLAINSÄÄDÄNTÖ	587
16	VALEOIKEUSTOIMI, KEINOTEKOINEN JÄRJESTELY JA LAIN TAI HYVÄN TAVAN VASTAINEN OIKEUSTOIMI	615
17	EDUSTAMISEN MUODOT JA PÄÄPERIAATTEET	653
18	LAKISÄÄTEINEN EDUSTAMINEN	667
19	VALTUUTUS	703
20	ASIAINHUOLTO JA MUU TOIMINTA ILMAN VALTUUTUSTA	747
21	ERITYISIÄ EDUSTAMISLAJEJA	761
22	SOPIMUSVELVOITTEIDEN MÄÄRÄYTYMINEN	791
23	SOPIMUKSEN TULKINTATILANTEET JA TULKINTA-AINEISTO	803
24	OSAPUOLISUUNTAUTUNUT TULKINTA - SOPIMUKSEN SANAMUOTO JA TARKOITUS TULKINTAPERUSTEINA	835
25	TAVOITTEELLINEN TULKINTA	893
26	SOPIMUKSEN TÄYDENTÄMINEN	937

SOPIMUSOIKEUS II

SOPIMUSOIKEUS II

27	SOPIMUKSEN MUUTTAMINEN	1
28	SOPIMUKSEN SOVITTELU (KOHTUULLISTAMINEN)	65
29	VELVOITTEET JA SUORITUSHÄIRIÖT	159
30	SUORITUSHÄIRIÖÖN VETOAMISEN YLEISET EDELLYTYKSET JA VALINTA KÄYTÖSSÄ OLEVIEN OIKEUSKEINOJEN KESKEN	303

31	SUORITUKSESTA PIDÄTTYMINEN, PYSÄYTTÄMISOIKEUS JA PIDÄTYSOIKEUS	383
32	LUONTOISSUORITUSVELVOLLISUUS	399
33	SUORITUSHÄIRIÖN OIKAISU JA KORJAUS	415
34	VAHINGONKORVAUS: VASTUUPERUSTEET	431
35	VAHINGONKORVAUS: KORVATTAVAT VAHINGOT	479
36	HINNANALENNUS	571
37	SOPIMUKSEEN PERUSTUVAT OIKEUSSEURAAMUKSET	589
38	SOPIMUKSEN PURKAMINEN	607
39	SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN, MÄÄRÄAIKAISUUS JA RAUKEAMINEN	637
40	SOPIMUKSEN OSAPUOLET JA KOLMANNEN ASEMA	687
41	SOPIMUSPERUSTEISTEN VELVOITTEIDEN VANHENTUMINEN	743

Sisällys

ALKUSANAT	V
SISÄLLYS PÄÄPIIRTEITTÄIN	VII
LYHENTEET	XXI
1 JOHDATUS SOPIMUSOIKEUTEEN	1
1.1 Sopimusoikeus ja vaihdanta	1
1.2 Oikeusnormit ja sopimustodellisuus	4
1.3 Mikä on sopimus ja miksi sopimus sitoo?	6
2 NÄKÖKULMIA SOPIMUSOIKEUDELLISIIN TEORIOIHIN	13
2.1 Tahto- ja luottamusteoriat	13
2.2 Heikomman osapuolen suoja sopimusoikeudessa	15
2.3 Lupaus- ja talouspainotteiset teoriat	18
2.4 Analyttinen siviilioikeus ja reaaliargumentaatiota painottava suuntaus ...	24
2.5 Sopimusoikeuden hajaantumisesta	28
2.5.1 Yleistä	28
2.5.2 Sopimustyyppien merkityksestä	29
2.5.2.1 Sopimustyyppiluokittelun perusteet	29
2.5.2.2 Kysymys tyyppipakosta	35
2.5.2.3 Sekatyyppiset sopimukset	38
2.5.3 Yksilölliset sopimukset ja vakiosopimukset	44
2.5.4 Kuluttajasopimukset ja liikesopimukset	45
2.5.5 Kertasopimukset ja kestosopimukset	49
2.5.6 Digitaaliset ja perinteiset sopimukset	53
3 SOPIMUSOIKEUDELLISET OIKEUSLÄHTEET JA ARGUMENTAATIO	61
3.1 Oikeuslähteet Suomen sopimusoikeudessa	61

3.1.1	Kotimaiset oikeuslähteet.....	61
3.1.2	Unionin oikeus.....	67
3.1.3	Kansainvälinen lähdemateriaali.....	71
3.2	Sopimusoikeudelliset periaatteet ja argumentaatiotavat	74
3.2.1	Sopimusoikeuden johtavat periaatteet	74
3.2.2	Sopimusoikeudessa yleisesti käytetyt argumentaatiotavat.....	88
3.2.3	Periaatteiden ja reaalisten argumenttien keskinäisistä punninnoista.....	100
4	SOPIMUSVAPAAUS.....	103
4.1	Sopimusvapaus oikeudenalan perustana ja sen ongelmakohtat	103
4.1.1	Sopimusvapaus ja yhteiskunta	103
4.1.2	Pakottavuuden ja sisältövapauden rajoitusten asemasta sopimusoikeudessa	107
4.2	Sopimusvapauden ulottuvuudet	115
4.3	Sopimuspakko ja sen lähi-ilmiöt	116
4.3.1	Sopimuspakon soveltamisala.....	116
4.3.2	Sopimuspakko ja sopimuksen syntyminen	121
4.3.3	Sopimuksesta kieltäytyminen ja sopimuksen irtisanominen.....	122
4.3.4	Kilpailuoikeudellinen sopimuksetekovelvollisuus	126
5	OIKEUSTOIMILAIN SOPIMUSMEKANISMI JA MUUT SOPIMUKSENTEKOTAVAT	135
5.1	Tarjous-vastaus-mekanismien asema nykyaikaisessa sopimusoikeudessa ..	135
5.2	Tarjous-vastaus-mekanismien peruseriaatteet	138
5.2.1	Sopimusmekanismien soveltamisala.....	138
5.2.2	Tarjouksen sitovuus.....	138
5.2.3	Tarjouksen voimassaoloaika.....	142
5.3	Sitovan tarjouksen, vastauksen ja sopimuksen tunnusmerkistö	144
5.3.1	Ongelman sisällöstä.....	144
5.4	Myöhästynyt tai modifioitu hyväksyvä vastaus	155
5.4.1	Yleiset periaatteet.....	155
5.4.2	Tarkoitukseton viivästys tai epäpuhdas vastaus – passiivisuusperusteisen sidonnaisuuden mahdollisuus....	157

5.5	Erityisiä tarjouksiin perustuvia sopimuksentekotapoja	161
5.5.1	Tarjouskilpailu	161
5.5.2	Huutokauppa	164
5.6	Oikeustoimilain ulkopuolisia sopimuksen syntytapoja	167
5.6.1	Yleistä	167
5.6.2	Neuvottelujen tuloksena muotoutuva sopimus.....	167
5.6.3	Sopimuksen perustava tosiasiallinen toiminta	173
5.6.4	Hiljainen (konkludenttinen) sopimus	179
5.6.5	Vakioehtoja käyttämällä tehty sopimus	192
5.7	Sähköiset välineet sopimuksen tekemisessä	193
5.8	Sopimuksen tai tahdonilmaisun peruuttaminen	196
5.9	Saalistava sopimuksentekoyritys	202
6	VAKIOSOPIMUKSET	207
6.1	Vakiosopimusoikeuden lähtökohtia	207
6.1.1	Vakiosopimusten merkityksestä.....	207
6.1.2	Vakiosopimuksen tunnistaminen	211
6.1.3	Vakiosopimusten sääntely	213
6.2	Vakioehtojen liityntä yksittäiseen sopimukseen	214
6.2.1	Sopimusasiakirjaan sisältyvät tai viittauksen kohteena olevat vakioehdot.....	214
6.2.2	Kauppatapa, aiempi sopimuskäytäntö ja sopimuksen päättämistapaan liittyvät seikat.....	223
6.2.3	Liityntätavan ja ehtojen sisällön yhteys.....	226
6.3	Ankaria ja yllättäviä ehtoja koskeva korostamisvaatimus	227
6.4	Vakioehtojen kollisio (the battle of forms)	235
6.4.1	Ongelmasta.....	235
6.4.2	Sopimuksen syntyminen.....	236
6.4.3	Sopimuksen sisällön määräytyminen	237
7	MUOTOVAATIMUKSET	245
7.1	Muotovaatimusten asemasta ja tarkoituksista	245
7.2	Muotovaatimus pätevän sopimuksen edellytyksenä	251
7.2.1	Muotovaatimusten erilaisista oikeusvaikutuksista.....	251
7.2.2	Varsinaiset muotovaatimukset	252
7.2.2.1	Esimerkkejä	252
7.2.2.2	Osittaiseen tai yksipuolisesti vaikuttavaan pätemättömyyteen johtava muotovaatimus	255

7.2.2.3	Muotovaatimusten tulkintakysymyksiä – oikeustoimen sisältö, sähköinen muoto ja allekirjoitus.....	257
7.2.2.4	Tarjoussidonnaisuuden puuttuminen, neuvotteluvastuu ja muotovirheen huomioon ottaminen	267
7.2.3	Sopimuksen osan pätemättömyys	268
7.2.4	Vähäinen tai oikeustoimen sisältöön vaikuttamaton muotovirhe	269
7.3	Muita muotovaatimuksia ja niiden lähi-ilmioitä	276
7.4	Muotovarauma	281
7.5	Sopimuksen voimassaolovaiheeseen liittyvät sovitut muotomääräykset ..	285
8	SOPIMUKSEN VALMISTELUUN LIITTYVÄ VASTUU	295
8.1	Sopimuskentekotuottamuksen perusteet	295
8.2	Sopimuskentekotuottamuksen normiperustasta	297
8.3	Sopimusneuvottelujen katkeaminen	301
8.3.1	Neuvottelujen sitomattomuudesta ja vastuun edellytyksistä.....	301
8.3.2	Pitkäaikaisten neuvottelujen vaikutus.....	304
8.3.3	Sopimusneuvotteluissa tapahtuneet väärinkäytökset	317
8.4	Pätemättömyyden sopimukseen perustuva korvausvastuu	322
8.4.1	Yleistä	322
8.4.2	Väärinkäytöksestä johtuva pätemättömyys	323
8.4.3	Muita pätemättömyysperusteita	324
8.5	Sopimuskentekomenettelyä koskeva sopimus	327
8.6	Korvattavat vahingot	330
8.7	Julkiset hankinnat erityisenä tilanneryhmänä	333
8.7.1	Säätely ja erilaiset hankintamenettelyt.....	333
8.7.2	Hankinnan toteuttaminen	339
8.7.3	Tarjoajien oikeuskeinot.....	350
9	VAHVISTUSILMOITUS, ESISOPIMUS, PUITESOPIMUS, KÄSIRAHA, LETTER OF INTENT JA MUITA SOPIMUSINSTRUMENTTEJA.....	357
9.1	Yleistä erityisistä sopimusinstrumenteista	357

9.2	Vahvistusilmoitus (tilausvahvistus)	358
9.2.1	Vahvistusilmoituksen oikeusvaikutusten perusteet.....	358
9.2.2	Vahvistusilmoituksen vaikutusympäristö	363
9.3	Esisopimus	366
9.3.1	Esisopimuksen tekeminen ja velvoittavuus.....	366
9.3.2	Esisopimuksen rikkominen.....	371
9.4	Puitesopimus	374
9.5	Käsiraha	376
9.6	Letter of intent (aiesopimus)	383
9.7	Tukikirje	387
9.8	Herrasmiessopimus (gentleman's agreement)	391
10	TIEDONANTOVELVOLLISUUS JA VASTUU ANNETUISTA TIEDOISTA	395
10.1	Sopimuksen tekeminen ja informaatio	395
10.2	Tiedonantovelvollisuuden muotoja	401
10.2.1	Suorituksen laadun ja sopivuuden arviointi.....	401
10.2.2	Sopimukseen sisältyvän riskin arviointiin liittyvät tiedonantovelvollisuudet.....	408
10.2.3	Vakiomuotoiset tiedonantovelvollisuudet.....	412
10.2.4	Asiantuntijapalvelut	416
10.2.5	Vastuu markkinointitiedoista	419
10.3	Tiedonantovelvollisuuden oikea täyttämistapa	422
10.4	Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnin seuraukset	426
10.4.1	Yleistä.....	426
10.4.2	Sopimuksen pätemättömyys.....	427
10.4.3	Sopimuksen sisällön muuntuminen	428
10.4.4	Sopimuksen sovittelu.....	430
10.4.5	Vastuu suoritusvirheestä	431
11	PÄTEMÄTTÖMYYDEN OIKEUSVAIKUTUKSET JA PÄTEMÄTTÖMYYTEEN VETOAMINEN	435
11.1	Pätemättömyyden ydinsisältö	435
11.2	Klassinen ja analyttinen pätemättömyysoppi	439
11.3	Pätemättömyyden huomioon ottaminen	441
11.4	Pätemättömyyden lopullisuus ja korjaantumisen mahdollisuus	448
11.5	Pätemättömyyteen vetoamiseen oikeutetut henkilöt	454

11.6	Sopimuksen pätemättömyys ja vilpitön mieli	461
11.7	Pätemättömyyden sisällölliset vaikutukset	466
11.8	Osa- ja kokonaispätemättömyys	470
11.9	Pätemättömyysperusteiden erottelusta	476
12	SOPIMUSPUOLEN HENKILÖÖN LIITTYVÄT PÄTEMÄTTÖMYYSPERUSTEET	477
12.1	Pääperiaatteista	477
12.1.1	Yleistä	477
12.1.2	Sopimuskumppanin tunnistaminen ja anonymiteetti	477
12.2	Oikeustoimikelpoisuus	478
12.2.1	Perusedellytyksistä	478
12.2.2	Vajaavaltaisen rajoitettu oikeustoimikelpoisuus.....	485
12.2.3	Oikeustoimikelvottomuuden aiheuttama pätemättömyys	489
12.2.4	Edunvalvoja vajaavaltaisen edustajana	493
12.3	Oikeuskelpoisuus	494
12.4	Edustusvallan puuttuminen	500
13	VÄÄRINKÄYTÖSPERUSTEET	501
13.1	Yleistä	501
13.2	Pakko	501
13.2.1	Pakon muodot ja oikeusvaikutukset.....	501
13.2.2	Pakon tunnistaminen	503
13.2.3	Pakkoon vetoaminen ja muita kysymyksiä	508
13.3	Petollinen viettely	509
13.4	Kiskominen	513
13.5	Kunnianvastainen ja arvoton menettely	519
13.5.1	OikTL 33 §:n säännös yleislausekkeena	519
13.5.2	Normatiivinen, empiirinen ja moraalinen täsmenämistapa.....	521
13.5.3	Soveltamiskäytännön tyyppitilanteita.....	524
13.5.4	Erehdys ja toisen tiedollinen ylivoima	526
13.5.5	Osapuolen alentunut ymmärrys- tai harkintakyky.....	530
13.5.6	Muita tilanteita.....	532
13.5.7	Pätemättömyyteen vetoaminen ja muita kysymyksiä.....	537

13.6	Väärennys ja vääranä henkilönä esiintyminen	538
13.6.1	Väärennyksen sitomattomuus	538
13.6.2	Todistelukysymyksistä	540
13.6.3	Sähköisen allekirjoituksen tai muun tunnisteen oikeudeton käyttäminen	542
14	EREHDYKSET JA EDELITYSTEN VIRHEELLISYYS	549
14.1	Tahtovirheistä	549
14.2	Motiivierhdys	550
14.2.1	Yleiset periaatteet	550
14.2.2	Laskutuserehdys	559
14.3	Ilmaisuerehdys	561
14.4	Tahdonilmaisun muuttuminen matkalla	568
14.5	Edellytysten virheellisyys tai raukeaminen	569
14.5.1	Edellytyksistä sitoutumisen perusteena	569
14.5.2	Edellytysten perusteesta ja kohteesta	574
14.5.3	Edellytyksen olennaisuus, havaittavuus ja riskinjako	577
14.5.4	Edellytysten virheellisyys tai raukeaminen ja oikeusseuraamukset	580
14.5.5	Kanssatakaus- ja reaalivakuusedellytykset	585
15	ERITYISLAINSAÄDÄNNÖSTÄ SEURAAVA PÄTEMÄTTÖMYYS – ESIMERKKEINÄ KILPAILU-, YHTIÖ-, INSOLVENSSI- JA AVIOLIITTOLAINSAÄDÄNTÖ	587
15.1	Yleistä	587
15.2	Kilpailulainsäädännön kieltämien sopimusehtojen pätemättömyys	587
15.2.1	Kansallinen kilpailulainsäädäntö	587
15.2.2	EU:n kilpailuoikeus	592
15.2.3	Pätemättömyyden vaikutukset ja siihen vetoaminen	599
15.3	Yhtiöoikeudellinen pätemättömyys	604
15.4	Yrityssaneeraus- ja velkajärjestelylainsäädännön pätemättömyysperusteet	609
15.5	Avioliitto-oikeudelliset pätemättömyysperusteet	610
16	VALEOIKEUSTOIMI, KEINOTEKOINEN JÄRJESTELY JA LAIN TAI HYVÄN TAVAN VASTAINEN OIKEUSTOIMI	615
16.1	Valeoikeustoimi ja keinotekoinen järjestely	615
16.1.1	Valeoikeustoimeen liittyvät oikeusongelmat	615

16.1.2	Valeoikeustoimen vaikutukset inter partes -suhteessa	616
16.1.3	Luovutuksensaajan asema	618
16.1.4	Velkojan mahdollisuudet puuttua valeoikeustoimeen....	618
16.1.5	Insolvenssioikeudelliset puuttumiskeinot.....	622
16.1.6	Arvoltaan negatiivisen omaisuuden luovutukset	625
16.1.7	Kolmannen oikeuksia suojaavien oikeuskeinojen muodostamasta kokonaisuudesta.....	627
16.2	Lainvastaiset sopimukset ja sopimusehdot	631
16.2.1	Lainvastaisuuden asema sopimusoikeudessa ja sen eri muodot.....	631
16.2.2	Sopimukseen liittyvä veron välttämistarkoitus	642
16.3	Sopimuksen hyvän tavan vastaisuus	646
16.4	Puuttumattomuusperiaatteen merkityksestä	649
17	EDUSTAMISEN MUODOT JA PÄÄPERIAATTEET	653
17.1	Edustajan asema ja edustamismuodot	653
17.2	Edustajan kelpoisuus ja toimivalta	659
17.3	Edustusvallan yhtyminen ja itsekontraointi	662
18	LAKISÄÄTEINEN EDUSTAMINEN	667
18.1	Yleistä	667
18.2	Holhousoikeudelliset edustajat	667
18.3	Oikeushenkilön edustajat	671
18.3.1	Lähtökohtia.....	671
18.3.2	Osakeyhtiön edustaminen.....	673
18.3.3	Osuuskunnan edustaminen	687
18.3.4	Henkilöyhtiön edustaminen	688
18.3.5	Yhdistyksen edustaminen	690
18.3.6	Säätiön edustaminen.....	693
18.3.7	Julkisyhteisön edustaminen	696
18.4	Konkurssipesän edustaminen	700
19	VALTUUTUS	703
19.1	Valtuutusopin peruskysymyksiä	703
19.1.1	Valtuutus oikeustoimena ja valtuutetun toiminnan perusteet.....	703
19.1.2	Valtuuttajan kuolema, toimintakelpoisuuden rajoittaminen ja konkurssi.....	707

19.1.3	Valtuutuksen henkilökohtaisuus	710
19.2	Valtuutusmuodot	712
19.2.1	Valtakirjaan tai muuhun asiakirjaan perustuva valtuutus	712
19.2.2	Asemavaltuutus	715
19.2.3	Toimeksiantovaltuutus	728
19.2.4	Erytyiseen tiedonantoon perustuva valtuutus	729
19.2.5	Julkinen valtuutus	729
19.2.6	Sallimisperusteinen valtuutus	730
19.2.7	Tilannevaltuutus	732
19.3	Valtuutuksen lakkaamisen erityiskysymyksiä	733
19.3.1	Valtuutuksen peruuttamismahdollisuus	733
19.3.2	Yhtäaikaisten valtuutusten peruuttaminen	735
19.3.3	Valtuutetun toiminnan jatkamista koskeva epäily	735
19.3.4	Virheellisen valtuutuksen päättämistavan vaikutus	737
19.4	Valtuutetun vahingonkorvausvastuu	737
19.4.1	Yleistä	737
19.4.2	Valtuutetun vastuu päämiehelle	738
19.4.3	Valtuutetun vastuu kolmannelle – vastuuperuste	739
19.4.4	Valtuutetun vastuu kolmannelle – korvausvelvollisuuden laajuus	742
19.4.5	Valtuutetun muu kuin OikTL 25 §:ään perustuva vastuu	744
19.4.6	Valtuuttajan isännänvastuu	745
20	ASIAINHUOLTO JA MUU TOIMINTA ILMAN VALTUUTUSTA	747
20.1	Valtuutukseton edustaminen	747
20.2	Asiainhuolto	749
20.2.1	Asiainhuollon muotoja	749
20.2.2	Päämiehen sidonnaisuus asiainhuoltajan tekemään sopimukseen	752
20.2.3	Asiainhuoltajan oikeudet ja vastuu	755
20.3	Hyötyminen sidonnaisuusperusteena	757
20.4	Päämiehen hyväksyminen	759
21	ERITYISIÄ EDUSTAMISLAJEJA	761
21.1	Yleistä	761
21.2	Prokuristi	762

21.3	Välittäjät	763
21.4	Kauppaedustaja	770
21.5	Välikäsijärjestely	781
22	SOPIMUSVELVOITTEIDEN MÄÄRÄYTYMINEN	791
22.1	Sopimus ja laki normiperusteina	791
22.1.1	Sopimuksen ja lain suhteesta sääntelyvälineenä	791
22.1.2	Puitesopimus sääntelyvälineenä.....	795
22.2	Sovellettavan lain määräytyminen	797
23	SOPIMUKSEN TULKINTATILANTEET JA TULKINTA-AINEISTO	803
23.1	Tulkintatilanteista	803
23.1.1	Tulkinta sopimustoiminnassa ja oikeudenkäynnissä	803
23.1.2	Sopimuksen tulkintaa koskeva normisto.....	805
23.1.3	Sopimustyyppin ja muiden luokittelujen merkitys.....	807
23.2	Tulkinnassa huomioon otettava aineisto	811
23.2.1	Yleistä	811
23.2.2	Sopimusasiakirja.....	814
23.2.3	Osapuolten sopimusneuvotteluista saatavat tiedot.....	816
23.2.4	Osapuolten välinen muu sopimuskäytäntö.....	819
23.2.5	Alan käytäntö ja vastaavien sopimusten sisältö.....	821
23.2.6	Sopimuksen solmimisen jälkeinen toiminta.....	826
23.3	Tulkinta-aineiston rajoittaminen	829
23.3.1	Yleististä periaatteista	829
23.3.2	Sopimusperusteinen rajoittaminen	830
23.4	Tiivistelmä tulkinnan rakenteesta ja tulkintasäännöistä	832
24	OSAPUOLISUUNTAUTUNUT TULKINTA – SOPIMUKSEN SANAMUOTO JA TARKOITUS TULKINTAPERUSTEINA	835
24.1	Tulkintasääntöjen systematiikasta ja soveltamisesta	835
24.2	Osapuolisuuntautuneen tulkinnan toteuttaminen	838
24.2.1	Lähtökohdista	838
24.2.2	Sopimuksen kielellinen muoto ja objektiivinen tulkinta.....	840
24.2.3	Osapuolten yhteinen tarkoitus tulkintaperusteena	865
24.2.4	Yksipuolinen tarkoitus.....	873
24.2.5	Perusteltujen odotusten ja riskinjoon ylläpitäminen sekä muutostilanteet	885

24.2.6	Useita osapuolia sisältävät sopimukset ja sopimuskokonaisuudet	890
25	TAVOITTEELLINEN TULKINTA	893
25.1	Tavoitteellisen tulkinnan asemasta	893
25.2	Lakiperusteisten normien mukainen tulkinta	895
25.3	Epäselvyyssäännön mukainen tulkinta	902
25.3.1	Epäselvyyssäännön tausta ja merkitys.....	902
25.3.2	Epäselvyyssäännön sisältö ja soveltaminen	906
25.3.3	Epäselvyyssäännön edellyttämä tulkinnanvaraisuus ja sen seuraukset	910
25.4	Tavallisuussääntö	921
25.5	Kohtuussääntö ja sopimuksen tasapainon turvaaminen	923
25.6	Pätevyyssääntö ja kaikkien ehtojen huomioon ottaminen tulkinnassa	925
25.7	Minimisääntö	927
25.8	Suppea tulkinta	930
26	SOPIMUKSEN TÄYDENTÄMINEN	937
26.1	Tulkinnan ja täydentämisen suhteesta	937
26.2	Täydentämisen toteuttaminen	940
LÄHTEET	947
OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	991
ASIAHAKEMISTO	1013